

EL CAMÍ DE LA INTEGRACIÓ A LA INCLUSIÓ EDUCATIVA

Miriam Montes Guidux,
professora del CP Son Ferriol

L'Educació Especial està sofrint canvis, i això es nota tant en les pràctiques educatives que es duen a terme com en el marc teòric que les sustenten. Un cop la integració escolar sembla que és quelcom impregnat a les nostres escoles, Stainback, Stainback i Jackson (1999) exposen que s'ha produït un canvi progressiu del concepte d'integració cap al d'inclusió plena i això per una sèrie de raons:

- S'està adoptant el concepte d'inclusió perquè comunica amb major precisió què fa falta: s'ha d'incloure a tots els nens en la vida educativa i social de les seves escoles i aules dels seus barris i no només col·locar-los en classes normals.
- S'està abandonant el terme integració perquè suposa que l'objectiu és reintegrar a algú que ha estat exclòs. L'objectiu bàsic consistiria a no deixar a ningú fora de la vida escolar, tant en el pla educatiu com en el físic i social.
- El centre d'atenció de les escoles inclusives consisteix en com construir un sistema que inclogui i estigui construït per satisfer les necessitats de cada un. La integració implica la necessitat d'adaptar els alumnes prèviament exclosos a la normalitat existent. En l'ensenyament inclusiu, la responsabilitat se situa en el personal de l'escola que ha de preparar una situació que doni resposta a les necessitats de tots els alumnes.
- S'ha produït un canvi quant a la idea d'ajudar només els alumnes amb discapacitats a les escoles. El centre d'atenció s'ha ampliat per ocupar-se de les necessitats de suport de tots i cada un dels membres de l'escola.

En el següent quadre, Arnaiz (2003) resumeix les principals diferències entre ambdós conceptes, integració *versus* inclusió:

INTEGRACIÓ	INCLUSIÓ
Competició	Cooperació / solidaritat
Selecció	Respecte a les diferències
Individualitat	Comunitat
Prejudicis	Valoració de les diferències
Visió individualitzada	Millora per a tots
Model tècnic- racional	Investigació reflexiva

Si fem una anàlisi de tots aquests termes conceptuals, el gran canvi que podem trobar, o la gran passa que hem de fer per anar cap a les escoles inclusives és que ja no és suficient que un infant estigui emplaçat en una escola ordinària, que no n'hi ha prou en centrar-nos en com les diferències d'aquest poden incloure's dins l'escola, sinó que l'escola ja ha d'estar preparada per donar-hi resposta. No per escolaritzar a un nen en una escola, respectant el principi de sectorització i de normalització estem en una escola inclusiva. Les pràctiques que s'han de dur a terme són imprescindibles per a determinats infants, però beneficioses per a tots. Una escola inclusiva és aquella que no centra les actuacions en uns determinats infants, sinó que basa les seves pràctiques en les reflexions comunes dels professionals que hi fan feina. La millora per a tots que assenyala Arnaiz (2003) s'ha de traslladar en l'educació de qualitat que demanen tant des de les administracions educatives com des dels propis centres.

Aquests trets, van més enllà d'allò que trobem dins les aules, però hem de respectar que per arribar a aquest marc teòric els centres educatius han d'evolucionar i hem de passar per diferents etapes fins arribar a l'escola inclusiva, etapes que passaran per la reflexió conjunta dels professionals, i sens dubte un canvi actitudinal que duu implícit qualsevol innovació.

Booth i Ainscow (2002) a la *Guia per l'avaluació i la millora de l'educació inclusiva* exposen que la "inclusió" o l'"educació inclusiva" no és un altre nom per referir-se a la integració dels alumnes amb "Necessitats Educatives Especials". Implica un enfocament diferent per identificar i intentar resoldre les dificultats que apareixen als centres. En el següent quadre Both i Ainscow (2002) presenten alguns elements sobre la perspectiva de la inclusió:

- L'educació inclusiva implica processos per augmentar la participació dels estudiants i la reeducació de la seva exclusió, en la cultura, en els currículums i les comunitats de les escoles locals.
- La inclusió es refereix a l'aprenentatge i participació de tots els estudiants vulnerables de ser subjectes d'exclusió, no només aquells amb deficiències o etiquetats "amb Necessitats Educatives Especials".
- La inclusió es refereix a la millora de les escoles tant per al personal docent com per a l'alumnat.
- La preocupació per superar les barreres per l'accés i la participació d'un alumne en particular pot servir per revelar les limitacions més generals del centre a l'hora d'atendre la diversitat del seu alumnat.
- Tots els estudiants tenen dret a una educació a la seva localitat.
- La diversitat no es percep com un problema a resoldre, sinó com una riquesa per donar suport a l'aprenentatge de tots.
- La inclusió es refereix al reforç mutu de les relacions entre els centre escolars i les seves comunitats.
- L'educació inclusiva és un aspecte de la societat inclusiva.

Both i Ainscow (2002) van més enllà i substitueixen el concepte de "Necessitats Educatives Especials" pel terme "**barreres per a l'aprenentatge i la participació**". Conseqüentment, la inclusió implica identificar i minimitzar les barreres per a l'aprenentatge de cada alumne i potenciar la participació, des del desenvolupament dels recursos que donin suport a ambdós processos. Les barreres, igual que els recursos per reduir-les, es poden trobar en tots els aspectes i estructures del sistema: dins dels centres educatius, en la comunitat, en les polítiques locals i nacionals. Les barreres poden impedir l'accés al centre educatiu o limitar la participació en aquest.

El model que presenten Both i Ainscow (2002) contrasta amb el model clínic on les dificultats en educació es consideren produïdes per les deficiències i problemàtiques personals. D'acord amb el model social, les barreres a l'aprenentatge i a la participació apareixen a través d'una interacció entre els estudiants i els seus contextos; la gent, les polítiques, les institucions, les cultures i les circumstàncies socials i econòmiques que afecten les seves vides.

Les discapacitats són barreres a la participació de l'alumnat amb deficiències o malalties cròniques. Les discapacitats són el resultat de la interacció entre actituds, accions, cultures, polítiques i pràctiques institucionals discriminatòries amb les deficiències, el dolor o les malalties cròniques. La deficiència es pot definir com "una limitació de la funció física, intel·lectual o sensorial" (Both i Ainscow, 2002).

Mentre que és possible que els centres educatius tinguin poc a fer per a superar les deficiències, sí que aquests poden produir un impacte considerable en la formació de les discapacitats degudes a les barreres d'accés i participació físiques, personals i institucionals.

Per tant, davant d'aquest canvi, no només en l'àmbit terminològic, sinó actitudinal i social, ens trobem que el punt de partida és: què podem fer des del centre i des de la comunitat educativa perquè tots els alumnes es puguin desenvolupar al màxim en el context escolar, i el que és més important, puguin participar en ell? Fins ara, pot ser ens conformàvem en l'emplaçament dels alumnes en les escoles ordinàries, però això no és suficient, l'escola ha de superar les barreres que elles mateixes creen, superar aquestes barreres per realment fer una escola de tots i per a tots.

Stainback i Stainback (1999) conclouen que el desenvolupament de les escoles i aules inclusives plantejarà qüestions noves i difícils a mesura que s'implantin, com: quin ha de ser el currículum de les escoles inclusives? Com poden modificar-se i adaptar-se, quan sigui necessari als continguts curriculars i com es pot impartir a alumnes de diferents característiques i necessitats? Quines avaluacions, sistemes de qualificació i informes poden utilitzar-se en les aules inclusives per fer justícia a tots?...

El currículum que es desenvolupa a les nostres escoles, respecta la inclusió educativa? L'organització del nostre sistema educatiu permet respectar aquestes diferències implícites en cada un de nosaltres (dels alumnes i dels propis professionals)? Què hem de canviar per poder construir aules i escoles inclusives? Sabem detectar com a professionals aquestes barreres per a l'aprenentatge en el nostre context? Són moltes preguntes que encara no tenen una resposta concreta, o al menys, no exacta. Tenim els suficients recursos? Tenim una formació adequada com a mestres per atendre a la diversitat del nostre alumnat? Quina formació seria l'adequada? Quines eines necessitem? Tenim aquest temps necessari per a fer una reflexió conjunta amb els professionals amb els quals fem feina? Com podria participar la família en aquest procés de construcció d'escoles inclusives?

Totes aquestes preguntes són reflexions que ens haurien d'ajudar a aconseguir l'educació de tots i per a tots.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

ARNAIZ, P. (2003): *Educación inclusiva: una escuela para todos*. Málaga: Ediciones Aljibe.

BOTH, T. i AINS-COW, M. (2002): *Guía para la evaluación y mejora de la educación inclusiva*. Madrid: Consorcio universitario para la Educación Inclusiva

STAINBACK, S.; STAINBACK, W. (1999): *Aulas inclusivas*. Madrid: Narcea, Ediciones.

STAINBACK, S.; STAINBACK, W. i JACKSON J. (1999): "Hacia las aulas inclusivas" a STAINBACK, S.; STAINBACK, W. (1999): *Aulas inclusivas*. Madrid: Narcea, Ediciones. □